

✍ пише: Јасмина Никачевић

Пре 130 година, тачније децембра 1878. године, одржан је први иницијативни састанак пријатеља деце за оснивање Друштва за потпомагање и васпитање сироте и напуштене деце. За првог председника Друштва изабран је богати београдски трговац Никола Крсмановић који је Друштву поклонио 259 златних наполеона.

После оснивања Друштва опречене су биле реакције, и док су неки појединци и институције подржавале рад Друштва, на другој страни, па чак и код Српске православне цркве, говорило се да је Друштво непотребно, да се о деци не може бринути једно „добротворно и хумано друштво“ већ да је то ствар „државе и општина“.

Међутим, својим радом Друштво је привлачило све више пажње па и владара тог времена, Обреновића, Карађорђевића. Осим њих, Друштво су посећивали и подржавали Никола Пашић и црногорски кнез Никола. Радовима деце Друштво је позивано и учествовало је на Светској изложби у Паризу 1900. године, на Свесловенском конгресу у Петрограду 1912. године, као и на Конгресу заштите деце у Бечу 1907. године. У току Првог светског рата ово удружење је помагало рањенике, јер је после пробоја Солунског фронта остало много српске деце без родитеља, која су се окупљала око војничких комора и кухиња. Велику помоћ добило је и од Црвеног крста САД и неких хуманитарних француских организација. На Скупштини Друштва 1917. године изабран је одбор у који су ушли учитељи, лекари, правници, углавном српски официри, те Лујза, жена војводе Живојина Мишића.

Када је основана Лига народа 1919. године након Првог светског рата у оквиру ње деловала је Међународна унија за заштиту деце. Захваљујући Унији донет је први међународни акт „Међународна унија за заштиту деце“ претеча данашњег УНИЦЕФА. На основу тог документа формирана је Југословенска унија за заштиту деце чији је покровитељ био краљ Александар Карађорђевић, а почасни председник краљица Марија која је и потписала повељу, а у којем између осталог стоји: да људи и жене свих народности морају да пруже детету најбоље што се може дати, без обзира на његову расу, народност и веру, морају се остварити нормални услови за телесни и духовни развој, гладно дете треба нахранити, болесно неговати, заостало помоћи, сирочек и напуштено прихватити, у случају великих несрећа детету прво помоћи, дете се

ОРГАНИЗАЦИЈА ПРИЈАТЕЉИ ДЕЦЕ ОВЕ ГОДИНЕ СЛАВИ 130 ГОДИНА СВОГ ПОСТОЈАЊА

„Градоначелници – пријатељи деце“

Децембра 1878. године подржана иницијатива за формирање Друштва – Обреновићи и Карађорђевићи пружали велику подршку – Од 1934. године до данас обележава се Дечја недеља, а од 1960. Светски дан детета

мора васпитавати да се само издржава као и да се мора васпитавати у духу са својим способностима. Упознавање јавности са декларацијом и правима детета послужили су да се организује „обележавање сваке године дечјих права“. Данас је то Дечја недеља.

Након априлског слома 1941. године и окупације Србије рад Друштва бива забрањен па је, да би заштитила велики број деце, Организација целокупну имовину пренела на имовину Црвеног крста.

Чим је Београд ослобођен Друштво за васпитање и заштиту деце обнавља свој рад. Као прва председница Анастасија Нака Спасић

(жена Николе Спасића), а седиште се налазило у Кнез-Михаиловој 34. У тим послератним годинама увидело се да се брига и заштита деце не може препустити само омладинским организацијама, тако да 1950. године Централни комитет једним списом покреће иницијативу за стварање широког покрета одраслих за бригу, заштиту и васпитање деце. У том моменту постојали су на локалном нивоу многобројни облици окупљања као што су „Савети пионира“, Организација „Наша деца“, „Пријатељи младих“, и други.

Крајем априла 1952. године у Загребу формира се Савет друштава за васпитање и

Анастасија Нака Спасић

старање о деци Југославије. У склопу њега деловао је и савет за васпитање и бригу о деци НР Србије. Као саставни део био је активан и Савез пионира, а све се одвијало у духу идеје и политике Комунистичке партије Југославије. На деветој Скупштини 1976. године усвојен је нови статут и организација мења име у Савез за социјалистичко васпитање и заштиту деце. Тада Организација покреће нове манифестације као што су доделе награда „Невен“, статуете и плакете „Курир Јовица“ и смотра „Пионир сам тим се дичим“...

Пре него што је Генерална скупштина УН 1954. године усвојила предлог да се обележава Светски дан детета (1960) у Југославији је одлучено да се прва недеља октобра сваке године прогласи за Дечју недељу. Коначно, саветовањем у Јагодини 1990. године започиње нова фаза у организовању друштвене бриге о деци. Тада је донета одлука да се Савез за социјалистичко васпитање и заштиту деце трансформише у организацију Пријатељи деце Србије, а Савез пионира у Дечји савез.

Тако је организација Пријатељи деце постала нестраначка и независна организација отворена за сарадњу са свим друштвеним организацијама, институцијама и установама које у својим програмима имају као циљ бригу о деци. Поред овога у Риму је усвојена такозвана „Римска декларација- Градоначелници заштитни деце“ којом су се градоначелници свих градова обавезали да буду њихови „заштитници“.